

ივერი

გაზეთის დასაყვება და ყოველ განცხადებათ-
დასაყვება უნდა მიმართოს: თეიმურაზ რედაქ-
ციას, ვიკოპია ავსტრალიის ქუჩაზე, ვარანციის
ქუჩაზე, წყაროსთან, გარე-საქონლის სახ-
ლის წყაროსთან, გარე-საქონლის სახ-
ლის განყოფილებაში, საავტო-გრაფიკო გან-
ყოფილებაში, სახელმწიფო განყოფილებაში.
ფასი განცხადებისა: ჩვეულებრივი სტრუ-
ქტურა რვა კაპიტა.

1877—1892

საქალაქო და სალიტერატურული გაზეთი

1877—1892

ზამთარი გიორგის ძე მაღალაშვილი და ივანე პავლეს ძე
მედიკოსი ნათესავებითურთ გულთბილის მუშაობით აუწყებენ
ნათესავთა და ნაცნობთ გარდაცვალებას პირველი მედიკოსი და
მეორე დის თვისის რაინა მაღალაშვილისა და სთხოვნი მოზარდ-
დენ მიკაელის გამოსვენებაზე პარასკევს, 31 იანვარს, დღის
9 საათზე, ანისის ტაძარში და პანაშვილზე ხუთშაბათს, 1 სა-
ათზე და საღამოს 7 საათზე, პოლიციის ქუჩაზე, კუხინოვის სახლ-
ში № 30.

გბილის ექიმი J. O. მრგელი

სოლოკაზე, საკეთ. სახლებში №№ 14—16

ვაგდელის მიღება

დღითი 8-დან 10 საათამდე.

სადამოთი 4-დან 6 საათამდე.

ჰირა-შაქე დღევამდე

დღის 8 საათიდან ნაშუადღევს

2 საათამდე. (150—16)

ამ მომავალს კვირას, საღამო ოც-
ცივს შედგომ, მესუთე საათზე, ჩვე-
ულებისამებრ, იქნება საკათედრო სი-
ონის ტაძარში ქადაგება, როესლსკი
იტყვის კანტორკებისა და იმერეთის
სინოდის ქართლის წევრი, მამა არ-
ხიმანდრიტი ნიკოლოზი.

(2—1)

ახალი ამბავი

* გუმბინ-წინ, 29 იანვარს, ქარ-
თულმა დიპლომატიულმა თეატრმა ე.
გუმბინს სპენიისადმი წარმოადგინა
მისივე პიესები: ხუთ-მოქმედებიანი
ორიგინალური დრამა „და-მამა“ და
ერთ-მოქმედებიანი ვოდევილი „ჩა-
სრევას ჩაყოფა სჯობიან“. წარმო-
დგენას დღე-ძალი ხალხი დაესწრო.
მომხდენის მართლაც ერთი ვერც-
ხლის სუფრის იარაღი, უკეთეს ჩა-
სადგმელი ვერცხლისა, ოქროს „ბრე-

ლოკი“, ქისა, მოქსოვილი ბალიში,
სამღონე და ვერცხლის კალიში.

* აქამდე თიანეთის მარა თით-
ქმის მოწყვეტილი იყო ტფილისს,
რადგან იქით ფოსტა არ დადიოდა და
მისულა-მოსვლა მეტად განძვლებული
იყო. ამ ცოტა ხანში ეს უხერხულობა
აცილებული იქნება. 10 მარტს ტფი-
ლისის საგუბერნო მმართველობაში
ვაჭრობა მოხდება და იჯარით გაიცე-
მა ხუთი კაცი სადგურის აშენე-
ბა ტფილისიდან თიანეთამდე. უკუ-
ველია, ეს გარემოება ხელს შეუწყობს
მისულა-მოსვლას და აღზე-მიკვობა-
საც გააძლიერებს თიანეთს და ტფი-
ლისს შუა.

* სოფლად ბევრმა არ იცის,
რომ ნაბატონარობის მთავრობის და-
ხმარებით შესყიდული ნაღვლი გლე-
ხის მიერ არ უნდა განაწილდეს ოჯა-
ხის სხვა-და-სხვა წევრს შორის, ვიდრე
შეტანილი არ იქნება სრულად
ხაზინაში მთავრობის ვალი. კანონი
სასტავად უკრძალავს ამ მამულების
დანაწილებას, რადგან დაყოფილი
მამული ფასს ჰკარგავს და შეიძლება
ასე დანაწილების გამო მთავრობამ
ველარ ამოვიკის ნასესხი ფული. თუმ-
ცა კანონი უკრძალავს ნაღვლების
დაყოფას, მაგრამ მანაც გლეხები თა-
ვისას არ იშლიან და გამოსყიდულს
მამულს იყოფენ თავიანთ შორის.
ამის გამო ამ დღეებში ტფილისის
საგუბერნო საკრებულომ ცირკუ-
ლარით აუწყა ყველა მომხრეებელს
შუა-კაცებს, აუხსენით გლეხ-კაცობას,

ბ-ნი ლევიცი, გამსჯელებული ერთ-
გვარის წადილით, არც საყოველთაო
ანდახს დაგიდევს: ორი კურდღლის
მდეგარი ვერც ერთს ვერ დაიჭერსო,
არც ყურადღებას აქცევს პედაგოგი-
ურის პრინციპს: ერთბაშად თითო სიძნე-
ლედ და გაპირველებული თხოვლობის
საწყალო სოფლის ბავშვებმა უცნობი
საგანი—ართემეტრას შეისწავლეს უც-
ნობის ენის—რუსულის შუამავლო-
ბით. რასაკვირველია, ორივე კურ-
დღელი ბავშვებს ხელრიდებან წაუთხ-
და, მაგრამ თითონ ავტორის-ი ხელში
შერჩება ნაყოფი უერთგულესის წა-
დილისა და საქმეც ეს არის.

მაგრამ ჩაუკვირდეთ უფრო ახლო
საგანს.
როცა ბავშვს ასწავლით დედა-ენა-
ზედ არითმეტიკას, იგი ებრძვის მხო-
ლოდ ერთ სიტყვებს. ფორმა ამო-
ცანებისა ნაწინაობა, უცნობია მარ-
ტო შინაარსი, დამოკიდებულება რი-
ცხეებისა. ამ რიცხვების დამოკიდე-
ბულებას იგი სძლევს, რადგანაც

შემდგენისთვის აღარ დაარღვიონ კა-
ნონი და, სადაც-ი შენიშონ, გააუ-
ქმონ ნაღვლების გაყოფის საქმეებო.

* ტფილისის გუბერნიის სხვა-და-
სხვა კუთხიდან ტფილისის გუბერნა-
ტორის მოსდის თხოვნა, ნება დადგ-
როთ სამკითხველოები დაეარსათო.
სასამომავლო და ამბავი და სასურვე-
ლია, რომ მაღე იქმნას განხილული
ამ გვარი თხოვნები, რადგანაც სო-
ფლისათვის ილიდ შეწინებლობა აქვს
სამკითხველოებს.

* ტფილისის საქმიო ლაბორა-
ტორიას ქალაქის მმართველობა ოთხ-
შაბათს, თებერვლის 5-ს, გაპარათვის
ქალაქის სახლში, ველიამინოვის ქუ-
ჩაზე.

* ამ დღეებში ტფილისის საქალა-
ქო ტენიოსები შეუდგებიან სხვა-
და-სხვა ძველ შენობის გასინჯვას ქა-
ლაქში. თუ ვისიმე სახლი ძველია
დანგრევის შიში აქვს, ტენიოსები
პოლიციის შეატყობინებენ, რათა მან
ამ გვარ სახლებშიც გამოიყვანოს
დაატყობინონ.

* დამშუღლ გლეხების რიცხვი
ტფილისში ამ უკანასკნელს ხანს კარ-
გა შეტოვდა, რადგანაც, ჯერ ერთი,
სიცოცხლის გამო გლეხები ვეღარ
გადმოდიან რუსეთიდან და, მეორეც,
ბ-ნმა ტფილისის პოლიციისებრმა ამ
დღეებში 130 გლეხს შეშინაა უშო-
ვნა და გაგზავნა სხვა-და-სხვა მავ-
რადში.

* ამას წინადა ემიბინიდან აღ-
მინისტრაციამ ქალაქ პოლტავასა და
ორიოლოში გაგზავნა სომეხთა ორი
ბრძოლისა, ლუქსისი და ნურსის.
ესლა ამ ემისკობისთვის თავიანთ გა-
სამართლებელი წერილები გაუზავ-
ნით შინაგან საქმეთა სამინისტროში
და უთხოვნიათ, რომ ემიბინში

მთელს თავის გონების ძალას მდებარე
აქავებს. ესაულოდა სხვა მდებარე-
ობაში ვარდება ბავშვი, როცა მას
ამოცანას აძლევენ იმ ენაზე, რომე-
ლიც ჯერ არ იცის და რომელსაც
ახლად სწავლობს. იგი იტყობება
ორგვარის სიძნელით: ფორმის შე-
თვისებით და ხმარებით და შინაარ-
სის გაგებით. დასკვნა: გონების ძალა
ბავშვის ორად იყოფა, უძღურდება
და ხერხიანად შეუთვისებული რჩება
ფორმადა და შინაარსი, ენაა და
საქმადსა, ოლქის ინსტრუქტორი,
რომლის ავტორიტეტი შეურყეველი
უნდა იყოს ბ-ნ ლევიციისათვის, რო-
გორც დირექტორისათვის, სკოლე-
ბის რევიზორის დროს დაწვებით ერთს
მეტეორული ამოცანა. ჯერ ერთი,
რომ ეს სიტყვები, როგორც ახალი
ნაცნობი, ბავშვს ხერხიანად არა
აქვს დასაძმებელი, მათი მოგონებ-
და ხმარება ეწყობება. მეორედ, მას
აბრკოლებს სიტყვების დამოღობა
აბრკოლებს ისე საშინლად, რომ ამის
ნათლად წარმოადგენა შეუძლიან მხო-

სომხეთა პატრიარქ - კათალიკოსის
ამორჩევზე დასწრების ნება მოგვე-
ცითო.

* შაბათს, 1 თებერვალს, საბორ-
ნი ქუჩაზე, ისარლოვის სახლში კავ-
კასიის სამხრეთკარიო სამკურნალო
საზოგადოების კრება დანიშნული.
ამ კრებაზე წაკითხული იქნება მო-
სხენება გ. მ. ტიტოვის: „О ма-
лярных паразитах попут-
ной разновидности“ და ი. ი. ბან-
ტოვის: „ახალქალაქის მარა. სა-
მკურნალო - საანტიროპოლოგია მი-
მოხილვა“. კრებაზე არა წვერთაც
შეუძლიანთ დაესწრენ.

* პეტერბურგის ელექტრონი
განათების ფირმის აგენტს ბ-ნს სეია-
ტსკის ამას წინადა ტფილისში მო-
ლაპარაკება ჰქონდა ქალაქის მოუ-
ხარავთა ქუჩების ელექტრონი გა-
ნათების შესახებ. ესლა ბ-ნს სეია-
ტსკის ტფილისში მოუწერია: შემეტ-
რობით ყოველ თვეში რამდენის
სათვის განმავლობაში ანათა ქუჩებში
ფანტონი, რომ გამოვიანდარიმო, შე-
მცობრებლები და თვით შენობაც
მიძლიან თუ არა იმ ფასად გაემა-
რო ტფილისში ელექტრონი განა-
თება, რაც ესლა გეგმავთათო.

* ჩვენის გაზეთის მკითხველებმა
უკვე იციან, რომ რამდენსამე წევრს
კავკასიის სამხრეთკარიო საზოგადოებ-
ისა განზრახვა აქვს ლექციები წაკი-
თონს მურგანობის შესახებ. კვირას, 2
თებერვალს, საზოგადოების სადგომს
5. შავროვი წაკითხავს ლექციას:
„შინაურის ფრინველის მოშენება“ და
5. ტარატინოვი—„ბამბის მოყვანა“.
მეორე ლექცია დანიშნულია კვირას,
9 თებერვალს. ლექციებს მოუთახ-
ბევს კიდევ კ. ა. გობარაძე და ალ.
ა. ქალაჩაიძე.

* ამას წინადა ჩვენ გვემონდა მო-
ხსენებული, რომ ბ-ნს ა. აბაშიძეს
უნდა ბათუმში ამხალს ვერმორელის

სასტუმროსთან სასტუმროები მა-
შინა ვახსია და ბევრად იფად ჰვი-
დამ, ვიდრე იფადებ საფრანგეთი-
ლად მოგზაობაში მიშენებო. ბ-ნს ა.
აბაშიძეს ერთი თავის მიერ დამზად-
ებული ამისთანა მაშინა უკვე გამოუ-
გახენია ტფილისში კავკასიის საფე-
ლოქტორი კომიტეტისათვის, რომე-
ლიც ამ მოკლე ხანში გასინჯავს ამ
მაშინას და გამოარკვევს, რამდენად
გამოსადეგი იქნება ასეთი შინ და-
ზღვებული მაშინა ვენახების წამო-
ბისათვის ვახსია ობისაგან.

* სოფ. მეტეხი (გორის მარა):
წვიდა უკან ჩვენის სასოფლო სკო-
ლის საქმე. ამ სკოლამ წინადა დღე
იმედები გაგვივლიდა და ჩვენც გვე-
გონა, იქნება ახლო მანაც გველო-
სოს რამე და ხეირი დაგვეყაროსო,
მაგრამ, თქვენი მტერია, რომ ჩვენ
იმედები არ გაგვიმართლდეს. აი,
ესლაც სკოლა გაუქმებულია: მთელი
თვეა შიგ სწავლა აღარ არის. ბავ-
შვები მოდიან დილით, ამოლა იციან
სკოლის კარებზე ყინვა-სიცივეში და
დასწრებულნი კანკალითა და
ცხახტით ბრუნდებიან ისეც უკან.
მასწავლებელი ეუბნება იმთავთ
საფელსაც, რომ ჯამაგირი არ მე-
ძლევა ხაზინაში, რადგან სოფელს
არ შეუტანია სკოლის ფული და,
ვიდრე ჯამაგირს არ მომცემენ, სწავ-
ლა არ იქნება სკოლაში. წინადა
უკეთესი წესი იყო ამ საქმეში. სო-
ფელს შექმნადა სასკოლო ფული ხა-
ზინაში და მასწავლებელი დაუბრკო-
ლოდ იღებდა თავის ხვედრის გა-
სამჯელოს. თუნდაც რომ სოფელს
არ შეუტანია, ხაზინა, მთავრობის
განკარგულებით, აძლევდა მასწავ-
ლებელს ჯამაგირს საერთაო თან-
ხილად. ესლა ეს წესი აღარ მოქმე-
დობს. თუ სოფელს „წელიწადი“ აქვს
რამე, მაშინვე სკოლის ფული, თუნ-
და რომ შეიტანოს კიდევ სოფელმა,
იმ წელიწადის გასასტუმროლად ჩაი-
რისებება. რამდენადაც ვიცით, ჩვენს

დასა, როესლსა უნდა გეთქვა кар-
андашней, მასწავლებელს უახსენებია:
მე რომ ვერე მეთქვა, მოწველი მომი-
გებდა: три карандашей. თუ ასე
უნდადებდა ერთად-ერთი და მს-
თან მართების დაპოლობის შეცე-
ლა მართებს ამოცანაში, ადვილი წარ-
მოსადგენია, რამდენი ტუნჯა უნდა
გამოსცადონ ბავშვებმა, როესლსაც
ამოცანა რუსულს ენაზედ შეცევა
რადგანსამე სხვა-და-სხვა გვარს და-
ბოლოვებასა. და სწორედ ამ გვარს
ართან ყველა ამოცანაში ბატ. ლე-
ვიციას. ნიშნულად მოგვეყვას პირე-
ლივე ამოცანა: на одно-й скамей-
к-е сид-ять три ученика-а,
а на дру-гой два. Сколько учени-
ков сид-ить на дв-ух скамей-
ках? ამ პირველსამე ამოცანაში
ბავშვს თავზედ ავირს ავტორი და-
ბოლოვებისა ზნებისა, სახელი-არსე-
ბითებისა, ზედმსწრულისა, რიცხვი
სახელისა, მდებარეობის და მარა-
ბითის სქისისა, თანდებულის დაკავ-

ველეტონი

პედაგოგიური საკვირველება

აუ
Курсъ русскаго языка для грузинскихъ
начальныхъ школъ, годъ первый, со-
ставилъ Ф. Левитскій
წერილი მესამე და უკანასკნელი
(დასასრული*)

ართემეტრის სწავლებას ბ-ნი ლე-
ვიცი იწყებს არა მესამე წერილიდან,
მას თავისი წიგნი, რომელიც პირე-
მითხობს, არამედ ერთსა და იმავე
დროს რუსულს ენასთან, პირველის
წლის დადგენიდანვე. ამ განზრახვით
მას თავისი წიგნი, რომელიც პირე-
მითხობს, არამედ ერთსა და იმავე
დროს რუსულს ენასთან, პირველის
წლის დადგენიდანვე. ამ განზრახვით
მას თავისი წიგნი, რომელიც პირე-
მითხობს, არამედ ერთსა და იმავე
დროს რუსულს ენასთან, პირველის
წლის დადგენიდანვე. ამ განზრახვით

*) იხ. „ივერია“ № 22.

პირობით შეგვარა შეერთებულს მტა-ტებს, რომ მე უნდა მოვიყოლოთ მოე-ტენი სამხედრო საპირო ნა-წარმოებო, იარაღი, სურსათი, ტან-საცმელი და სხვ. ჩრდილოეთ ამერი-კის უმთავრესმა მწარმოებლებმა პი-რობა დაუდეს, რომ მოითხოვოთ თუ არა, ყოველსავე მზად დაგავიდნებთ სამხედროდო. გვს. „Standard“-ის ნიუ-იორკელი კორესპონდენტი ცი-თავის მხრივ ასაბუთებს ამ ამბავს და ამბობს, რომ მე გვარები-ცი დამი-სახელეს ამ მწარმოებლებისა, მხო-ლოდ მთხოვეს, საიდუმლოდ შეი-ნახეთ მათი ვინაობა.

ნაშრომი. თურნალ „Review of Reviews“-ის სიტყვით, ეს 1892 წე-ლიწინადი საერთო არჩევნათა წელიწადი იქნება. ინგლისის პოლიტიკის ავ-კარგისათვის ამ ემოდ არჩევნებ-ზე-და და მოვიკიდებელი. საცაო ვეუ-ხლოვდებით იმ დღეს, რომელსაც ყო-ველივე უნდა ვადაწვედოს. ლიბე-რალიზმი ეხლა ისეთისავე გულის სი-მხურავლით არ იწყებენ ბრძოლას, როგორც 1868 და 1880 წლებში დაიწყეს. ამას წინადა ირანადიში მომხდარმა ამბებმა ცოტა არ იყოს ისინი იძულებულ შეყო, რომ უკან დაიხილათ. იწყებენ ბრძოლას და არა-წინაშეგულდნა არიან, გაიმართვე-ბათო, მაგრამ უწინდელვარ აღტაცე-ბული კიფინა და ძაბილი აღარა აქვთ. წინ სამი განსაძელი მივლის ლიბ-ერალბუს: ა) გოლდსტონის ჯანსა-ლობა, გოლდსტონისა, რომელიც ოთხმოც-და-მესამე წელიწად დადღვა, ბ) პარლამენტის დასწი გამწვევეული უთანხმოება, და გ) ვაძლიერება მუ-შათა დასისა, რომელიც არც ერთს აწინდელს დას არ უპირებენ მიმ-ხრობას. კონსერვატიზმი სამ მხრივ არიან უპირატესს მდგომარეობაში: ა) სადღინსტრატოგო მოღაწეობა უფრო სრული და სასეე ჰქონდათ, ვიდრე მოულოდნენ; ბ) ვაძლიერ შე-ერთებული და შეკავშირებული კა-ბინეთი აქვთ და გ) საკანონდებლო პროგრამა, რომელიც ძალაში შე-სვლამდე სხვა საერთო არჩევანს არ გამოიწვევს. მინარ-ცი თამამად შეი-ძლება იწინასწარმეტყველოს ადამი-ანმა, რომ მომავალ შობისათვის ასა-მდე ხმის უმეტესობა ექნებათ.

კავასინის სამხედრო ოლქის სასამართლოს პატიანი

(გორო, 28 ანკანს)

სამე ტატე ჯიშისა, სანდრო ხუბე-ლორისა და ალექსი ხასიშვილისა, რომელ-თაც მხარაღლებათ ქურდობა, ძარცვა და კაცების დახატვა.

(შემდეგი იხ. „ივერ“-ს № 22)

ღღესაც, როგორც გუშინ, 27 იან-ვარს, დღლა აღრიწვევ ავსებით აიგ-ლა ქურდები ხალხითა; მოაწყდა მუ-ქტერული ხალხი სამხედრო „სობრა-ნის“ დარბაზის კარებს; ავერ გაი-სმა ჩხანა-ჩხურბი ბორკილებისა. „მოკ-ვათი, მოპკავით ავაზაკები“-ო დამი-ახეს.

ამ დილითაც ავაზაკები სწო-რად ცხრა საათზედ მოიკვანეს; დღე-საც უჩაღად იტყვიან; ერთი-მ-ნერთათნ ბაასის დროს იცინიან, ერთმანერის უღიმიან; ტატე ჯიშ-ის წილს დღეს უფრო მიმკერები ხმა აქვს; ისე ენდებოდა ვეღარ ლა-პარაკობს, როგორც გუშინა; მაგრამ მისაც ჩვეულებრივს სიდიდეს და სილის მშველბისა არა ჰქარავს; ლა-პარაკის დროს ნერწყვი უშვრება, ყელში ხინჩი ვედება და ეს გვაშ-ცნებს, რომ სული ძლიერ უფლავს; ორასევე ამანავზედ უფრო ფიხ-ზოლად და არხინად არის სანდრო ხუბელორისა; ხასიშვილი ალექსი ცე-კრავებს თე-ლ-კურს ადევნებს. მე-ქტერლები მომეტებლად უფრო ქა-ლები არიან.

ღღეს დაიწყეს ვარჩევა ტომიერ ედილაშვილის მკვლელობის სოფ-ბრეთში. დაუძახეს მოწყვეს.

მოაქუ ტატე კლავაშვილი. მზე კარ-ვა გადაწული იყო, რომ ჩვენის სოკლის პირში, ასე ორმოცს ნახი-ჯზედ სოფლიდამა, მოკლეს ტომი-ერ ედილაშვილი; მკვლელო გახალაო ხასიშვილი.

ზაფხულოდ სუბუღური. მოწყე სტუის, მე მოვკალი და არა ხასი-შვილმა; გზაში ვადმოგვიდა, არ გავშვებდა, დავეწვიო ქვევის სოკლა; ჩვენ ნანკნოს ურების ველაპარა-ე-ბილით გზაზედ; ტომითეს ეგონა, ვითომ ვძარცვავდი, წამოგე-ლა და მე მოკვალე; საქვე სწორად ასე იყო. მე მკვლელობაზედ უარს არ ვამბობ.

კანო კლავაშვილი. მე ბაღში ვეყა-

ვი, ტომით ეგეშვილა მოდლიად წესქედილად, მოეწინეს სამნი ცხე-ნოსანნი. ერთმა მათგანმა თოფი ესრო-ლა და მოკლა ტომითე. თოფის ხმა-ზედ ხალხი გამოცვიდა. მაგათ ორი თოფი კიდედ დაკალებს; ხალხი შე-შინდა და ორნი ჩემს ბაღში ვადმო-ხენენ დასაძალადა; რომ მოკლეს, მერე ცინიანები წაივადნენ. ტო-მითეს არაფერი მიზეზი არ მიუცია.

ზაფხუდ კლავაშვილი. თოფი რომ ვადარა და დაიხსეს: „ტომითე მო-კლეს“; მე იგი შემიშინდა, რომ კლიქვე დავეცი და აღარ ვემდგარა, მინამ არ ვაიარეს ავაზაკებმა.— მე მოწყე აქაც; სასამართლოში, იგი შეშინდა, რომ ხმის ამოღებით თავი აღარა ჰქონდა; იძულებულ ვახდნენ მისი აღრიწვლი ჩვენება წაეკითხათ და მოეგონებინათ მკვლელობის ამბავი.

კურავი მასევე ზანსამაშვილი. მე ედილაშვილის კარზედ ვიჯექე. შაბა-ნი დღე იყო. ჩემს ძმას ცხენებში-შედილია მინდვრიდა, დახედნენ გზა-ში ჩემს ძმას და შეიშლეს ეს ავა-ზაკები და მართახებით ცემა და-უწყეს. მე ძლიერ შეშინდი; ტომითე როგორ მოკლეს არ მინახავს; ჩვენ, მე, ჩემი შვილი და ძმა ზოგი საქე-თებში ვდამიხილეთ, ზოგი სამხედრო. როცა ვაიარეს ავაზაკებმა, მაშინ ვა-მოვიდეთ და ნახეთ მკვდარი ტომი-ერე. უმითხელო მოკლათ.

ზანსამაშვილი. მე მინ-დვრიდამ ცხენები მიმოიღოდა. ეს ავაზაკები არადღიოდამ მიდიდნენ; და მიხიბეს, ვაჩრტო, მაგრამ მე ერთი ცხენი ქერში ვადამივდი, იმის ვა-მოსავდებლად შევედი და ამიტომ ვერ ვაფასრულე მაგათი ბრძანება; მაშინ ჩემი ამიკვიდნენ და დამიწყეს ცემა. მე მიმსწული მოიქრა, მუხუ-ბში ჩაუვარდა, ვმუდარა და სიკვი-ლისგან დამიხსნა. იმაზე მე თავი და-მანებეს. თანდევ ედილაშვილი მო-კლეს. მე თან ეფლო არა მქო-ნდა; ვაძარცვა მსურდათ, მაგრამ თან რომ არა მქონდა-რა, ჩას წამართე-ვდნენ.

ზაფხულოდ ტატე ვაიშვილი. ჩვენ მაგისათვის ცემა არ დავეწყვი; ემ ურები ჩვენს დიდს ხმის ნანკნო-ბში არიან; ჩვენგან ხენის ნადავლებს ყიდულობდნენ და ასაღებდნენ; რომ დავინახეს, თვით მოვიდნენ, ხელი ჩამოგვართეს; ერთმანეთი მოვიცი-

თხეთ. ჩვენ ვაძარცვა არ ვგდომებია. ზაფხულოდ სანდრო სუბუღური. თუ ვაძარცვა ვგდომიყო, ჩვენ მაგად ვე-პოვიდეთ ფულსა; მაგათ. ბრეთში არც მოსახლობა აქვთ, არც ცოლ-შვილი ჰყავთ; ფულს ვისთან შეიწა-ხავდნენ, რაც ეწებოდათ ფული, თან ეწებოდათ და მამ ჩვენს რა-სადეზავადი, თუ ვაძარცვის ვანჩა-ხა ვეკანჩიყო. ეგვანი იმ განზრახვით მოვიდნენ ჩვენთან, რომ იქნება კვლავინდებურად ნაპირავები ეყინდა ჩვენგან. საქვე ასე იყო, მაგრამ ეხლა ეწინიანთ და როგორ იტყვიან მარ-თაღსა.—მოგორ ურია რომ ამბობს, ბიძაჩემს ცემა დაუწყეს, მე მისაშე-ვნილად მივედიო, ვანა წარბაზღე-ნია, რომ შეიარაღებული ხალხი სცემ-დეს და მეორე ურია მისაშევლებლად გოცქეს!.. ტუტულია მაგათი ჩვენება. როცა ურების ეცლაპარაკებოდათ, ედილაშვილი გამოიქცა, ეგონა ვაძარ-ცვადი, აურხაური დავეწვიო და სანდროს თავი შეაკლა.

თავმჯდომარემ ვამოაცხადა, რომ ედილაშვილის მკვლელობის თათა-ზედ მოწყვეს კიბება ვათავდა, ეხლა ავარჩევა საგონო ჯალაღადი სახლის აკლერის საქვე ს. არისში ღმერთის მზარაშიო.

ვაიარე ჯალაღადი. მე და ჩემი ძაძლი ვეყავით სახლში; მოიქრნენ ეს სამნი—ურჩენა ავაზაკებზედ: სან-დროს ვიცნობ, მოყვარე ვიყნე, დე-ლიანათი; მე კარზედ გამოვიდო კარ-ბში დამიხედნენ, დამიწყეს ცემა; სისხლი თვალეში ჩამომივიდა და თხროლი ვადევარდი; თოვლი მეს-ტაროლეს, მაგრამ მაღლს მოხვდა და იქვე სული ვაფართობინა. შევიდნენ სახლში, ყველფერი დაღწეს, მი-ამტერ-მოატტებრეს და რაც რომ მებე-ბადა, ყველაფერი წაიღეს. წინა დღით ერთად ვეყავით ხარნავაში; მიცე-ლებულს ოსების ჩვეულებებისმეგარ კარგად შეკანზული ცხენი ვაუღლი-ვარს; წინა; ეს ავაზაკები ცალ-კე იხდნენ და ჩვენ ხალხი ცალკე. მე შექვიანებული წამოვიდო სახლ-ში და დავიძინე. მაშინ დამეცნენ ასაკლები.

სანდრო სუბუღური. ჩვენ თვით მაგ ვიარე ვედილაშვილმა მივეწვიო სახლში და იმითამ წავედიო მავას-თან.

გ. ჯალაღადი. არა, შენი ქირიმე, მე ვე არ მოთქვამს. სანდროს ყელზედ

ძეწვეით საათი ჰქონდა ჩამოვდებოლი და მე ვუთხარი: „შე მყაროლა სან-დრო-ვა-მეთქი, ე საათი მარუქე, ბერი-კაცი ვარ, ვაევიტუბ და ვისაოგებ-მეთქი. (ხალხსო სადიდა ესაოგებ).“

მარამ ჯალაღადი. ის იყო ბავშვი დავიძინე, ჩემი მამათილი ნასვამი მოვიდა ქელეხილად, იცინა. მე კარში ვამოვიდო და დავინახე, რომ სამი თოფ-იარაღით შეღესილი კაცი ვალ-მოხტა კაკალ ქვეშ; ორნი სახლში შემოცვიდნენ; ერთი ხასიშვილი ვა-რედ დააყენეს ყარაულად; მე შემი-შინდა, შინ შევევარდი; მამათილი ვავადლებო და კარში გამოვივარდა; კარზე-ში შევეფინე, დაქარეს და წაქ-ციეს. მე შინ შემოიარე, ბევრი მცე-მეს, ფული მოგვეციო. ვასტებსე ყუ-თები, ყველაფერი ამოლაგეს; კი-ლოზაში არავი ვეკანჩო, ისიც წაი-ღეს; მერე წყალი მომატანინეს და დაღწეს. ეს არაფერი; ეხლა ხალ-ხი მთავრა წასული, როცა სული შინ მოგროვდებინა, მაშინ დავეცემით და სული ერთიანად ამოვწყვეტათო. ჩემი მამათილი სანდროს წინამდღევ მო-ვიდო იყო; ქურდობა ჰპარლდებოდა, ამიტომ თუ იყო ვადაეკიდებოდა. მე გამოვიდო და ვუთხარი ჩემს მამა-მთილს: არ ვაინძრე, თორემ მოგ-ვალვენ. ჩემი წილ-კილიო ვაგეო ჩემს მახლს ვარაღო ვადაევიშლის; ეს გრიგოლი სიძეა სანდრო ხუბე-ლორისა; საცოდავს თქვა: რად აწი-ოკებს ის მტრული ნადავლი იმ სა-წყალს „გომპიოსო“, წაივდო ერთი, დავუხსხიო, რომ მოვიდა ყარაულად კარში მდგარმა ხასიშვილმა თოფი ჰკრა და ბიქვე სული ვაფართობინა; ჩვენ კარწინ მოკლა.

ზაფხულოდ ჯალაღადი. მარ-თაღი, მე მოვკალი; ის ვამობოდა თოფითა, მესროლა და დაეცინა, მე კი არ დამიკდენია და ჩემდა და მის-და საუბედროდაც; ჩემმა ტყვიამ წურია-სოფელს ვამოსაღდა.

მას ჯალაღადი. მე იმ ემად, როცა ჩემს სახლს დევნიენ ეს ავაზ-აკები და ჩემი ბიძაშვილი გრიგოლიც მოკლეს, მთად ვევიყო ვასული ცხეარ-ში და სახლი აკლემული დამხედა; ცოლიც ძლიერ ნაცემი დამხედა და მა-მარა. რაც წაეღო, წაეღო, რაც არა და სულ დამტტებრათ, ხმლიც თოფი დავეცინათ, ასე ვასინჯეთ, ცე-ცხლის მამა-ცი ღუმელ-ღუმელ ექ-ციათ.

თან ძლიერ მიტყვედ შეითავსებენ ერთხლის რიტყით სახელების მარ-ჯვე ხმარებასა. მესამე წელიწადს მა-თთვის შესასძლებელი ვახდებდა რუ-სული სახელიანი ამოკანაებით ვაგა-რძელონ სწავლება არითმეტიკისა, რადგანაც რუსული სიტყვები უკვე უზომად ეწებებთ შესწავლილი და ზელოთესი ვარძებები სიტყვის ნა-წილებებისა ნაცნობი იქნებოდა მათ-თვის. ამ მესამე წელიწადს კიდე უფრო მეტად უნდა ერიდოს მასწავ-ლებელი რომელსამე ადგილობრივის უკუღმართ პოლიტიკისა შეითავს-ხნილს არითმეტიკულს ამოკანებს. მან უნდა არიროს რომელიმე გამო-ჩენილის და გამოცდილის მათემე-ტიკოსისაგან შეეფინოთ კრებული არითმეტიკის ამოკანებისა და იხელ-მღვენდლოს მათი. მას დასკვნადი მხოლოდ ხინ-და-ხან თარგმანი იმ რუსულის სიტყვებისა, რომელნიც არ უსწავლიათ ბავშვებსა და ამოკანებ-ში პირველად ვაეცინათ, სხვა არა-ფერი. ამ ვებედ დაეყენებული არი-

თმეტიკა სახალხო სკოლაში მეტ-ნა-ჯელობათ დავხმარებდა ქარულს მეტყე-ლებასაც, არითმეტიკის შეთვისება-საც და რუსულის ენის ხალხისა-ნად შესწავლასაც.—ბ-ნი ლევიცი-კი ისეთს ჰომობა ავღებს საქმესა, რომ ქართული მეტყეულებაც უქმდება, არითმეტიკაც ვერ ისწავლებს ხეირისა ვადა რუსული ენაც.—რომლის გულისათვის იგი ითხოვს ამდენს მსხვერპლსა, — ხდება სატანჯელ და შესაძლებლად სანად.

საღმართო სკოლის სწავლებას სა-ხალხო სკოლაში უპირველესი მნიშ-ვნელობა აქვს. იგი უნერგავს გულ-ში მოსწავლელს სარწმუნოების, ვანუ-მეტყეულებს და განუწყვეტს ზნეობას და ამასთან უხსნის სულიწმინდის (ХЛО-ЖЕСТВЕННИЙ) გემოსა და ნიჭსა, რად-განაც საღმართო წერილი სულიწმინდის ელემენტები სავსეა. ვარჩა ამ დაუ-ფასებელი სიკეთის წყაროდ საღმ-ართო სკოლი ჰხდება მაშინ, როდ-ესაც ისწავლება იგი სრული შეგნე-ბით და გრძნობით. ამ ვეარი სწავ-

ლება-ცი შესძლებელი იმ ენაზედ, რომელიც ბავშვმა ვარგად იცის. ამი-ტომად ყველგან, ეგრობაში, თუ აზი-აში, ამერიკაში თუ აფრიკაში, სადაც კი სახალხო სკოლა დაარსებული, საღმართო სკოლას სკოლებში ისმე-ნენ მოწყვინი უთუოდ დედა-ენაზედ. ოგიციალიური გეგმა, კაცისიის სკო-ლისათვის დადგენილი მთავრობი-საგან, ამევი უფლებას ანიჭებს სა-ღმართო სკოლას. ბ-ნი ლევიცი-კი არ მოსწონს ეს უფლება, მეტად ავი-წროებს მას და მეორე წილადან ავა-ლებს მასწავლებლებს საღმართო სკო-ლი ასწავლონ რუსულს ენაზედ. ამ ვანზრავით მას შეუდგენია საღმართ-ისტირათო რუსულს ენაზედ ქართ-ული სკოლებისათვის და ამეღვი-ნებს ამ ემად. საცოდავი ქართვე-ლი ბავშვი! მას რამდენსავე თთვის ვა-ნაილოდ რუსული სიტყვა, რუსული ფორმები და მათი კანონიერი ხმა-რება ვერედ მაშ თითქმის სრულიად არ იცის და ამ დროს, კურეს-ის ავ-

ტორის ბრძანებით, მან უნდა ისწავ-ლოს იმისთანა რთული და მაღალ-მნიშვნელობიანი ენაზედ, როგორც საღმართო სკოლი, რუსულს ენაზედ. რასაკვირველია, ამისთანა სწავლე-ბაზედ არ ჩაუნერგავს ბავშვებს, არამედ დაუზმობს გულსაც და გონებასც და თვით საღმართო სკოლასც შე-პაღლებს, რადგანაც მისი სწავლება ნამდვილ ტანჯავს და წაუღებლად შე-იქნება.

ამ სახით, ბ-ნი ლევიციკი თავისი კურეს-ის საარაკო უფეთურების უმა-ტებს უკუღმართს ცკლოლებს კანო-ნიერის ეგემისასა, რომლის სასტიკს დაკავშირ და აღსრულებში იგი ვალო-დებული იყო და არას—მეცო მა-გალითი სხვებისათვის, მეტადრე მას-წავლებლებისათვის. რა შედეგი მოჰყვება ამ ცკლო-ბასა?—თითქმის ვაუწყებდა დღე-ანისა, როგორც საგნისა და როგორც სა-სწავლო ლინსიძებისა, ქართული წერა-კითხვის მისუსტება უკანსენდოს

ხარისხამდე, საგნების შეუთვისებლო-ბა და შეუსწავლობა, ვინების გან-ვიითარების მავიერ, მისი დაწვა და დავითების დაკარგვა, სარწმუნოების და ზნეობის დაუნერგობა მოხარს თათაში, რუსული ენის, როგორც სატანჯავის რისამე, შემუღება,—ე-რითის სიტყვით, სკოლის სრული უნა-ყოფად, ნათელის ნაცკლად სიმბნელის მოყვანა, პურის მავიერ ვაგარძობის მო-პო. ხოლო დედამამის ზურგზედ იქნება მეორე ქვეყანა აღარ მოიძებნებოდეს სეთი, რომელსაც ისე უკიდრებდა უპირატეს წაუღებლად და სარი განა-თლება ხალხისა არამც თუ წარმა-ტებისა და მდინდერებისათვის, არა-მედ უბრალო არსებობის და ცივის-თვის და მიწა-წლის შერჩინისათვის, როგორც ეს უპირს ჩვენს ქვეყანას, ჩვენს საქართველოსა. მაგრამ ეს სა-განი ითხოვს ცალკე საუბარს, გან-საკუთრებულს წერილს.

